

HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2015

Inhoudsopgave

Ten geleide	5
JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2015	6
Adelszaken	7
Overheidsheraldiek	8
JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2015	15
Secretaris en medewerkers	15
Aanwinsten Collecties	16
HOGHE RAAD VAN ADEL	20

Voorzitter, leden en secretaris van de Hoge Raad van Adel, 6 april 2016. Van links naar rechts: drs. R.M. barones van Pallandt, jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden, jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman, voorzitter, mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn en mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt; staand: mr. M.R.M.M. Scheidius, secretaris. *(foto Hélène van Domburg)*

Ten geleide

Het is mij een genoegen U hierbij het jaarverslag van de Hoge Raad van Adel over 2015 te kunnen aanbieden.

Was 2014 een bijzonder jaar voor de Raad vanwege de viering van het 200-jarig bestaan in de Ridderzaal te 's-Gravenhage in aanwezigheid van Z.M. de Koning, het jaar 2015 bracht belangrijke veranderingen binnen de Raad zelf. Na 25 jaar legde drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije het voorzitterschap neer. Op 13 april 2015 werd ondergetekende door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dr. R.H.A. Plasterk, beëdigd als zijn opvolger. Wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd legde ook mr. dr. E.J. Wolleswinkel, secretaris sedert 2003, zijn functie per 1 juni 2015 neer. Hij werd opgevolgd door mr. M.R.M.M. Scheidius. Op 4 juni 2015 vond een feestelijke en druk bezochte afscheidsreceptie voor de oud-voorzitter en oud-secretaris plaats in de Haagsche Club-Plaats Royaal. De bijeenkomst had een extra feestelijk karakter vanwege het feit dat de oud-secretaris werd benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau, in het bijzonder vanwege zijn vele verdiensten op historisch-juridisch gebied voor de gemeente Renswoude. De versierselen werden hem opgespeld door de burgemeester van 's-Gravenhage, J.J. van Aartsen.

Het gelijktijdige vertrek van zowel de voorzitter als de secretaris betekent een ingrijpende wisseling van de wacht. Met hun opgebouwde grote kennis en ervaring drukten beiden gedurende vele jaren een belangrijk stempel op het werk van de Raad. Naast het *Wapenregister* getuigt ook het proefschrift *Nederlands adelsrecht. Wettelijke adel als historisch gegroeid instituut* van mr. dr. Wolleswinkel hiervan. Het is een voorrecht hierop samen met de andere leden van de Raad voort te mogen bouwen.

Het reguliere werk van de Hoge Raad van Adel, zoals de behandeling van adelszaken en het geven van antwoorden van vragen op adelsrechtelijk gebied alsmede het doen van voordrachten aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor bij Koninklijk besluit vast te stellen wapens van publiekrechtelijke lichamen, vond afgelopen jaar normaal voortgang. Het blijft steeds een uitdaging er voor te zorgen dat een nieuw wapen zowel het publiekrechtelijk lichaam in een nieuwe tijd weerspiegelt als heraldisch en esthetisch verantwoord is. De werkzaamheden van de Raad blijven onverminderd veelzijdig van aard. Velen weten de weg naar de Nassaulaan in Den Haag te vinden teneinde antwoorden op rechtshistorische, genealogische en heraldische vragen te krijgen. Het prachtige archief van de Raad is onmisbaar in dezen naast natuurlijk de kennis van de medewerkers van de secretarie. Zij hebben onze start als nieuwe voorzitter en secretaris zeker vergemakkelijkt.

Teneinde de toegankelijkheid en zichtbaarheid van de Raad te vergroten, zal in 2016 een nieuwe website worden gepresenteerd. Aldus kunnen de werkzaamheden van de Raad zowel inzake adelszaken als betreffende overheidsheraldiek beter voor het voetlicht worden gebracht.

J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2015

De Hoge Raad van Adel bracht in 19 zaken advies uit. Van deze hadden 6 betrekking op adelszaken, 6 op overheidsheraldiek, 2 op vlaggen, 2 op emblemen van de Krijgsmacht en 1 op ridderlijke orden.

De nieuwe dossiers betroffen adelszaken, overheidsheraldiek, overheidsvlaggen, emblemen en onderscheidingen, onderwerpen van algemene aard en ridderlijke orden (Ridderlijke Duitse Orde en Maltezer Orde).

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 38 akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

De voorzitter, drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, vertegenwoordigde de Raad tijdens de nieuwjaarsreceptie van Zijne Majesteit de Koning op dinsdag 13 januari in het Paleis op de Dam. Hij was op zaterdag 7 maart mede namens de Raad aanwezig in De Prinsenhof te Groningen bij het jaarlijkse interriderlijk overleg van de verschillende ridderschappen, waarbij de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer georganiseerd door de Ridderschap van Groningen.

De voor- en najaarsvergadering van de Raad vonden op respectievelijk 1 april en 4 november plaats. De secretaris en wetenschappelijk medewerker woonden op 16 april de opening bij van de tentoonstelling ‘Adellijke familieportretten op Duivenvoorde’ op kasteel Duivenvoorde.

De Nationale Herdenking op 4 mei en de Nationale Viering van de Bevrijding te Amsterdam op 5 mei werden door het oudste lid van de Raad bijgewoond omdat de voorzitter door verplichtingen elders in Nederland was verhinderd.

Op 28 mei waren de nieuwe voorzitter en oud-voorzitter aanwezig bij het afscheid van de president van de Algemene Rekenkamer, mevrouw drs. S.J. Stuiveling. Eveneens op 28 mei waren de secretaris en zijn opvolger op het Nationaal Archief getuige van een proefzegeling van het grootzegel van de Koning in aanwezigheid van de zegelbewaarder. Het grootzegel is bij het ministerie van Veiligheid en Justitie blijven berusten in navolging van het besluit van H.M. koningin Wilhelmina in 1898.

Een buitengewone vergadering van de Raad vond op 4 juni plaats. Deze stond geheel in het teken van het aftreden van baron Schimmelpenninck van der Oije als voorzitter van de Hoge Raad van Adel en het aantreden van jhr. mr. J.P. de Savornin Lohman als zijn opvolger. Aansluitend vond een receptie plaats in de Haagsche Club-Plaats Royaal voor de vertrekkende voorzitter en secretaris.

Op 6 juni was de oud-secretaris aanwezig bij de uitreiking van het *Jaarboek Oranje-Nassau 2015* van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau in de vorm van een liber amicorum aan mevrouw drs. A.E. Spliethoff, oud-conservator schilderijen, prenten en tekeningen, verbonden aan museum Paleis Het Loo in Apeldoorn. De oud-secretaris heeft een bijdrage geleverd over de koninklijke grootzegels als vorstelijke portretreeks.

De verschijning van het laatste deel van de historische reeks van het *Nederland's Adelsboek* in november 2014 was de laatste uitgave die onder auspiciën van het Centraal Bureau van Genealogie als uitgever is verschenen. Inmiddels zijn gesprekken gaande met andere partijen ten einde de uitgave in de vorm van een état présentreeks te conti-

nueren. Voorzitter en secretaris participeren in deze werkgroep omdat het ook in het belang van de Raad is dat de uitgave gecontinueerd wordt.

Op 10 juli vond de opening plaats van de tentoonstelling ‘Kruisvaarders en Weldoeners’ over 400 jaar Ridderlijke Duitse Orde in Nederland in het Centraal Museum te Utrecht. De Raad werd door de secretaris vertegenwoordigd.

De voorzitter woonde op 15 september de verenigde vergadering der Staten-Generaal bij waarin de Troonrede door Z.M. de Koning werd voorgelezen.

De secretaris woonde namens de Raad op 26 september de jaarlijkse Ridderdag van de Orde van Malta in Utrecht bij. De secretaris en het lid van de Raad barones Snoukaert van Schauburg-Buchwaldt waren op 7 oktober aanwezig bij het afscheid van de voorzitter als voorzitter van de Nederlandse Adelsvereniging in de Oranjerie van Huis Doorn te Doorn.

De voorzitter woonde namens de Raad op 16 oktober de plechtige Verenigde Vergadering der Staten-Generaal in de Ridderzaal bij vanwege het tweehonderdjarig bestaan van het parlement. Tevens was hij op 5 november aanwezig bij de commando-overdracht van de Koninklijke Marechaussee die op het Binnenhof te 's-Gravenhage plaatsvond.

Voorzitter en secretaris woonden op 6 november de studiedag van de Ridderlijke Duitse Orde in het Duitse Huis te Utrecht bij. Aansluitend vond een rondleiding plaats door professor Renger de Bruin door de tentoonstelling *Kruisvaarders en Weldoeners*. Op 23 november vond de feestelijke herdenking plaats van 200 jaar Decoratiestelsel in het recent geopende Nationaal Militair Museum op de voormalige luchtmachtbasis Soesterberg. De viering, die plaats had in de vorm van een symposium met diverse sprekers, werd opgeluisterd door aanwezigheid van Z.M. de Koning. Prof. mr. J.G. de Hoop Scheffer, voorzitter van het Kapittel voor de Civiele Orden, bood Z.M. de Koning het jubileumboek *Een hele eer* aan. Voorzitter en secretaris vertegenwoordigden de Raad op deze bijeenkomst.

De voorzitter had het genoegen op 8 december namens de Raad het Kapitteldiner van de Ridderlijke Duitse Orde in het Duitse Huis te Utrecht bij te wonen. De secretaris was op 12 december aanwezig bij de algemene ledenvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde in het Haags Historische Museum te 's-Gravenhage.

Adelszaken

Adelsrecht

Voorjaar 2015 heeft de zoon van een edelman die tot dat moment de achternaam van zijn moeder voerde, kort nadat hij de leeftijd van 18 jaar had bereikt een verzoek tot geslachtsnaamswijziging ingediend. Hij verzocht zijn achternaam te wijzigen in die van zijn vader voorafgegaan door de adellijke titel en predikaat. Op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de Raad advies uitgebracht.

Een particulier met van oorsprong de Franse nationaliteit heeft aan het begin van het verslagjaar een verzoek tot inlijving in de Nederlandse adel op grond van artikel 2, derde

lid, aanhef en onder b, van de Wet op de adeldom ingediend. De Raad heeft aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties advies uitgebracht en geconcludeerd dat inlijving niet mogelijk is vanwege het feit dat Frankrijk sinds de vestiging van de republiek in 1870 geen adelsstatuut meer kent. De minister heeft vervolgens het verzoek afgewezen. Aansluitend heeft betrokkene bezwaar ingediend omdat hij van mening was dat Frankrijk nog steeds over een adelsstatuut beschikt. De minister heeft dit bezwaar ongegrond verklaard op grond van het feit dat adellijke titels in de Republiek Frankrijk louter een formele status hebben. Het Franse ministerie van Justitie, Direction des Affaires Civiles et du Sceau, verifieert slechts of betrokkene gerechtigd is een titel te erven die zijn overleden voorvader voorheen droeg. Deze praktijk staat in contrast met het Nederlandse adelsstatuut dat een geheel van regels bevat waarop men adeldom verworft, doorgeeft (aan zijn nageslacht) en eventueel verliest. Het Franse adelsstatuut werd overigens reeds vóór de stichting van de republiek in 1870 als niet vergelijkbaar met het Nederlandse adelsstatuut aangemerkt. Betrokkene heeft aansluitend op de uitspraak op bezwaar beroep ingediend.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie aan de benoeming van jonkheer Coert Lambertus van Beijma thoe Kingma tot ridder.

Vanuit de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werd de Raad in het verslagjaar geen verzoek om een verklaring van admisie tot deze orde gedaan.

Overheidsheraldiek

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan de gemeente *Berg en Dal* en aan het waterschap *Vallei en Veluwe*. De heer P. Bultsma-Vos vervaardigde de daartoe uitgegeven wapendiploma's en de registertekeningen van de Hoge Raad van Adel.

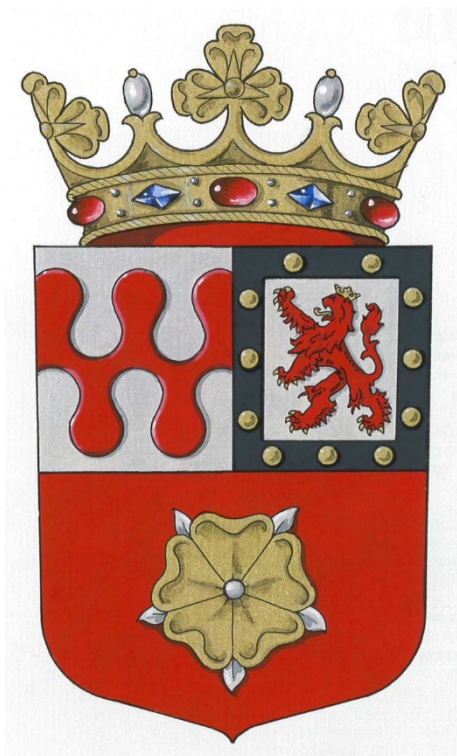
Wapenverlening aan de gemeente Berg en Dal

Per 1 januari 2015 zijn de gemeenten Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek samengevoegd tot de nieuwe gemeente Groesbeek, die per 2 januari 2016 zijn naam wijzigt in Berg en Dal. Bij brief van 15 april 2015 verzochten Burgemeester en Wethouders van de gemeente Groesbeek advies inzake een nieuw wapen voor de gemeente Berg en Dal met het verzoek aan de Hoge Raad van Adel om een ontwerp voor een nieuw gemeentewapen te vervaardigen: een wapen waarin elementen uit de oude gemeentewapens terugkeren of een geheel nieuw wapen.

De Raad legde twee ontwerpen aan de gemeente voor. Het eerste ontwerp betrof een wapen waarin elementen uit de wapens van de voormalige gemeenten werden samengebracht in een doorsneden wapen, waarvan de bovenste helft is gedeeld. Deze wapens zijn gebaseerd op de wapens van de middeleeuwse lokale machthebbers. In het eerste (heraldisch belangrijkste) kwartier is het wapen van de voormalige gemeente Groesbeek geplaatst. Het wapen is ontleend aan dat van de heren van Groesbeek. De voormalige gemeente Millingen aan de Rijn wordt gerepresenteerd door het wapen van de heer van den Berg(h), dat het eerste kwartier van het thans vervallen gemeentewapen van Millingen aan de Rijn sierde. Dit geslacht heerste enkele eeuwen over dit gebied, waarbij de Bylandts, Lyndens en Arkels (weergegeven in de overige kwartieren van het vervallen gemeentewapen) in de schaduw stonden. De gestengelde en gebladerde gouden roos van de voormalige gemeente Ubbergen keert terug in de onderste schildhelft. Daarbij koos de Raad vanwege de esthetiek echter voor de heraldisch gestileerde uitvoering. In de vijftiende eeuw voerde het geslacht Van Ubbergen al deze vijfbladige roos, die door de gemeente Ubbergen als een gestengelde en gebladerde roos is overgenomen.

Als alternatief ontwierp de Raad een zogenaamd sprekend wapen, dat in essentie is gebaseerd op de geënte dwarsbalk in het wapen van de voormalige gemeente Groesbeek, maar door een afvlakking van de rondingen in de dwarsbalk op deze wijze 'berg(en) en dal(en)' laat zien. Om de landschappelijkheid te verbeelden zijn de kleuren van het wapen van Groesbeek vervangen door groen en zilver. Daarmee beoogde de

Raad de meest bijzondere wapenfiguur in dit gebied, de geënte dwarsbalk (losgekoppeld van de oude gemeente Groesbeek) te behouden voor de nieuwe gemeente Berg en Dal. De gemeente koos uiteindelijk voor het eerste ontwerp.

Aan de gemeente Berg en Dal werd bij Koninklijk Besluit van 15 september 2015, nr. 2015001311, een wapen verleend waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Doorsneden; I Gedeeld: 1 in zilver een geënte dwarsbalk van keel; 2 in zilver een leeuw van keel, getongd, genageld en gekroond van goud, met een schildzoom van sabel, beladen met elf bezanten van goud; II van keel beladen met een roos van goud, geknopt en gepunt van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

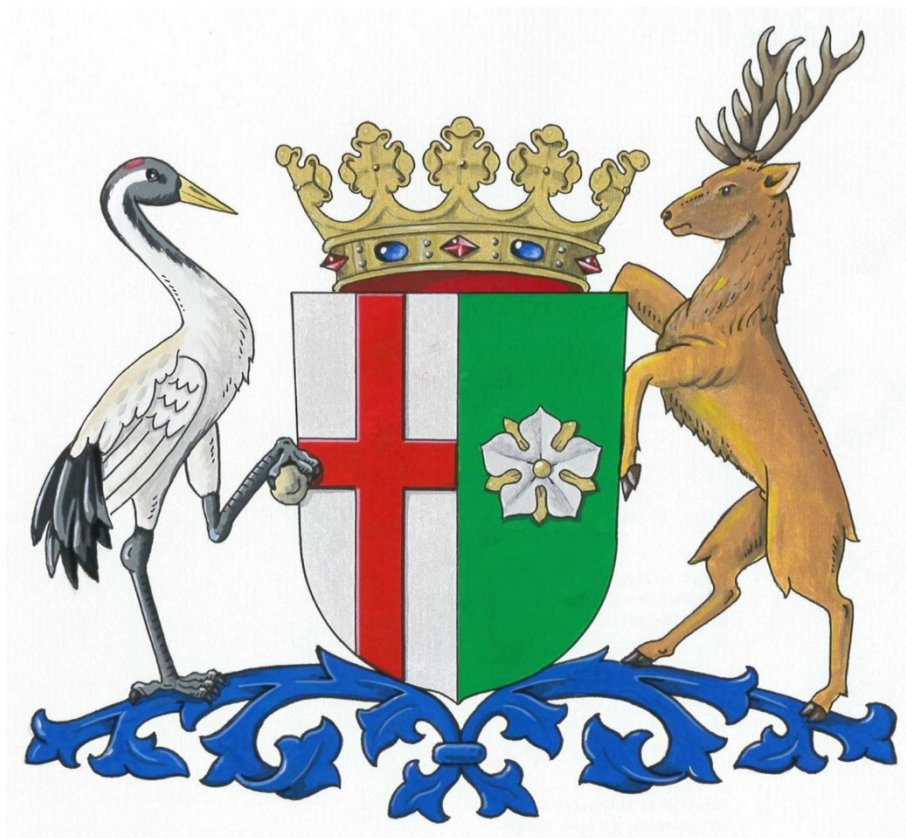
Wapenverlening aan het waterschap Vallei en Veluwe

Het College van dijkgraaf en heemraden van het nieuwe waterschap Vallei en Veluwe verzocht de Raad bij brief van 14 januari 2014 te adviseren over een nieuw wapen voor het waterschap, dat per 1 januari 2013 is ontstaan door een fusie van de voormalige waterschappen Vallei & Eem en Veluwe, uitgaande van de bestaande wapens.

De Raad constateerde in zijn advies van 7 april 2014 dat in het wapen van het voormalige waterschap Vallei en Eem (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 12 juni 1997, nr. 97.000662) alle symbolen blijken voor te komen die ook na de fusie met het waterschap Veluwe relevant zijn. De Gelderse roos (zilver op blauw) was reeds een verwijzing naar de West-Veluwe, het gebied waar alle beken ontspringen die via de Gelderse Vallei in de Eem samenkomen en in het Eemmeer uitmonden. Door een eenvoudige kleurwijziging (zilver op groen in plaats van blauw) kon het wapen van het waterschap Veluwe (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 11 juni 2007, nr. 07.001678) in dat van het waterschap Vallei en Eem worden geïncorporeerd.

Het interprovinciale karakter van het waterschap Vallei en Veluwe zou het beste geïncorporeerd kunnen worden door een gedeeld schild met heraldisch rechts het Utrechtse wapen (in rood een wit kruis) en links de Gelderse roos (in groen een witte mispelbloem). Daarbij koos de Raad voor een omkering van de kleuren aangezien in de heraldiek afwisseling van kleur en metaal de voorkeur verdient boven aan elkaar grenzende velden van verschillende kleuren, in casu rood en groen. Concreet ontstaat dan het wapen van Amersfoort (in zilver een rood kruis), maar dat kon als een winstpunt worden gezien. Amersfoort was vanouds de vergaderplaats voor meerdere van de opgeheven waterschappen in het gebied en bij uitstek de stad, die stroomaf waarts droog gehouden moet worden.

Als schildhouders stelde de Raad streekeigen dieren voor, af te beelden in natuurlijke kleur: aan de Veluwse zijde van het gedeelde wapen een springend hert uit het wapen van het polderdistrict Arkemheen (boven Nijkerk) en uit het logo van het waterschap Veluwe. Aan de Utrechtse kant de kraanvogel uit het hartschild van het wapen van het

College van de Slaperdijk, de cruciale oost-west waterkering in het hart van de Gelderse Vallei. Vanzelfsprekend wordt het schild gedekt met de zogenaamde fleuronkroon, de gouden kroon van vijf bladeren, die de afzonderlijke waterschappen ook al voerden.

Aan het waterschap Vallei en Veluwe werd bij Koninklijk Besluit van 10 maart 2015, nr. 2015000295 een wapen verleend waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gedeeld; I in zilver een kruis van keel; II in sinopel een mispelbloem van zilver, geknopt en gepunt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden rechts door een kraanvogel en links door een hert, beide van natuurlijke kleur.*

Continuering van het wapen van de gemeente Alkmaar

Per 1 januari 2015 zijn de gemeenten Alkmaar, Graft-De Rijk en Schermer opgegaan in de nieuwe gemeente Alkmaar. Bij brief van 5 februari 2015 gaf het college van Burgemeester en Wethouders van Alkmaar te kennen dat de gemeente het wapen (en de vlag) van de voormalige gemeente Alkmaar wil continueren. Zij verzocht de Hoge Raad van Adel hiervan aantekening te maken.

Voortgezette wapen van de gemeente Alkmaar, vastgesteld in 1956

Het te continueren wapen werd bij Koninklijk Besluit van 28 december 1956, nr. 20, aan de gemeente Alkmaar verleend. De omschrijving van dit wapen luidt als volgt: *In keel een ronde, gekanteelde en geopende burcht van zilver, voorzien van een valdeur van hetzelfde en verlicht van sabel. Het schild gedekt door een lauwerkrans van sinopel en gehouden door twee leeuwen van keel. Wapenspreuk: 'Alcmaria victrix' in latijnse letters van keel op een wit lint.*

Adviezen inzake een te voeren wapen

Op 26 november 2014 bracht de Hoge Raad van Adel reeds advies uit inzake een nieuw wapen voor de gemeente *Leeuwarden*. Het advies gaf aanleiding tot een gesprek op verzoek van de burgemeester van Leeuwarden en de voorzitter van de Fryske Rie foar Heraldryk dat plaatsvond op 7 juli 2015 ter secretarie. Op een hernieuwd verzoek dat de gemeente hierna indiende bracht de Raad een nader advies uit.

In het verslagjaar verzochten voorts de gemeenten Bergen (Limburg), Gooise Meren, Groesbeek [Berg en Dal] en Krimpenerwaard en het waterschap Vechtstromen aan de Hoge Raad van Adel advies inzake een door deze publiekrechtelijke lichamen te voeren wapen. Eén advies leidde nog in hetzelfde jaar tot verlening van een wapen, namelijk aan de gemeente Berg en Dal (zie hiervoor). De overige dossiers met betrekking tot wapenverleningen konden in 2015 nog niet worden afgerond.

Emblemen van de Krijgsmacht

In het verslagjaar werden 2 verzoeken om advies van van het Ministerie van Defensie inzake een te voeren embleem door de Raad in behandeling genomen. Het eerste verzoek d.d. 2 december 2014 betrof het embleem voor de **Directie Materiële Instandhouding** (DMI) te Den Helder. DMI is verantwoordelijk voor het onderhoud van schepen, onderzeeboten en systemen bij de Koninklijke Marine en werkt aan hightech installaties voor voortstuwing, elektronica en wapensystemen aan boord. De DMI is een samenvoeging van diverse onderdelen, waaronder de Rijkswerf, het Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf (MEOB) en de Bewapeningswerkplaatsen.

In het ontwerp is gepoogd de samengevoegde marinebedrijven volledig tot hun recht te laten komen in een gevierendeeld embleem, waarin vier afzonderlijke emblemen in één schildomlijsting zijn samengebracht: I Rijkswerf (vastgesteld in 1980); II Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf (MEOB, 1979); III Commandement Maritieme Middelen Texel/Den Helder, sedert 2009 afdeling Marost (1975) en IV Bewapeningswerkplaatsen (1978). Daarbij zijn de oorspronkelijke schildkleuren van de kwartieren II (groen) en III (blauw) gewijzigd in de kleur van de kwartieren I en IV (rood).

De Raad is van mening dat een vierdeling van het schild met kwartieren in dezelfde kleur vanuit heraldisch en esthetisch oogpunt is af te raden. Bezwaarlijk aan dit embleemontwerp achtte hij de overdaad aan (in marine-emblemen vaak voorkomende) figuren, waardoor de heraldische eenvoud, herkenbaarheid en onderscheiding in het gedrang komen. Als alternatief legde de Raad twee ontwerpen voor, waarbij de vergaande schilddeling en veelheid aan symbolen tot de essentie is teruggebracht. In het eerste ontwerp is dat getracht door toepassing van één symbool, dat afkomstig is uit het embleem van de Rijkswerf en dat in andere marine-emblemen (nagenoeg) niet voorkomt: de scheepsschroef. Deze symboliseert ‘materiële instandhouding’, oftewel het in de ruimste zin van het woord operationeel (varend) houden van de vloot. De gouden scheepsschroef is geplaatst in een groen schild om de band tussen het voormalige MEOB, thans de DMI, en het Korps Mariniers te benadrukken.

In een tweede ontwerp kunnen ten behoeve van herkenbaarheid en acceptatie eventueel twee extra symbolen worden toegevoegd. De drie symbolen zouden dan kunnen verwijzen naar de hightech specialiteiten van de DMI: voortstuwing (scheepsschroef),

elektronica (bliksemschicht) en wapensystemen (zwaard). De bliksemschicht zien we in vrij veel marine-emblemen terug, het zwaard daarentegen nauwelijks. Zwaard en bliksemschicht worden schuingekruist afgebeeld en zijn van zilver, het gevest van het zwaard van goud. Het geheel wordt aan de onderzijde vergezeld van de scheepsschroef in goud. Het geheel is conform het ingediende ontwerp geplaatst in een rood schild, maar kan ook in een groen schild worden aangebracht. De DMI wil de spreuk van de oude Rijkswerf - BEHOUD DOOR ONDERHOUD - gaan voeren, maar dan verlatiniseerd. Tegen het gebruik van deze Nederlandse of Latijnse spreuk is geen bezwaar, maar in plaats van CONSERVATION AB OBLECTARE stelde de Raad een betere vertaling voor, te weten: CONSERVATIO PER TUTELAM.

Het officiële vaststellingsbesluit van het embleem heeft de Raad nog niet bereikt.

Het aan de Raad op 13 maart 2015 voorgelegde (hernieuwde) embleemontwerp voor de **Curaçaoose Militie** (CURMIL) toont een kini-kini in natuurlijke kleur, gezeten op een rode stok en omgewend geplaatst in een groen veld in de gebruikelijke omlijsting van een marine-embleem. De Raad kon met het nieuwe ontwerp instemmen, maar stelde enkele aanpassingen voor. Zo kon de kini-kini beter geplaatst worden in de heraldisch meer gebruikelijke (en daarom niet nader gespecificeerde) gewende stand, dat wil zeggen met de kop naar heraldisch rechts gewend. Voorts gaf de Raad er de voorkeur aan om de vogel in natuurlijke kleur meer gestileerd uit te beelden, terwijl de schildkleur helder groen zou moeten zijn in plaats van het heraldisch onbekende blauwgroen van het embleemontwerp.

De wapenspreuk van het embleem, STABILITAS ET SALUS, is geplaatst op een blauw lint. De Raad adviseerde omwille van het evenwicht in het ontwerp de kleur van het lint in overeenstemming te brengen met de schildkleur en daarbij gebruik te maken van een schreefloze kapitaalletter in plaats van de wat grillige en op afstand minder onderscheidende fantasieletter. Linten onder een schild bevatten doorgaans alleen tekst (i.c. de wapenspreuk) en geen wapenfiguren. De Raad adviseerde dan ook om de op het lint geplaatste Curaçaoose sterren in het schild op te nemen, waarbij een blauw schild (en dito lint) te verkiezen is boven een groen schild. De beide sterren, die ongelijk van grootte zijn, worden dan in de heraldisch linkerbovenzijde van het schild geplaatst en volgen schuingeplaatst (op dezelfde wijze als in de vlag) de contouren van de vogel.

Het officiële vaststellingsbesluit heeft de Raad nog niet ontvangen.

Gemeentevlaggen

Bij brief van 5 februari 2015 gaf het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente **Alkmaar** te kennen dat de gemeente de vlag (en het wapen; zie hiervoor) van de voormalige gemeente Alkmaar wil continueren.

In het verslagjaar verzochten voorts 2 gemeenten (*Valkenburg aan de Geul* en *Berg en Dal*) aan de Raad om advies inzake een te voeren gemeentevlag.

Bij brief van 22 juni 2015 diende de gemeente **Valkenburg aan de Geul** een ontwerp voor een nieuwe vlag in, bestaande uit drie golvende banen geel, blauw en geel en waarop de Valkenburgse rode, gekroonde leeuw prijkt.

De Raad gaf in zijn advies van 26 november 2015 aan dat hij in beginsel geen bezwaar tegen het ontwerp had. Wel stelde hij twee alternatieve ontwerpen voor met het

doel de herkenbaarheid op een afstand te verbeteren. In zijn voorkeursontwerp versmalde de Raad daartoe de golvende blauwe baan van een derde naar een zesde van de vlaghoogte. Hierdoor komt de leeuw meer in het gele gedeelte van de vlag te staan en wordt hij van een afstand beter zichtbaar. De omschrijving van deze vlag luidt: *Drie golvende banen geel, blauw en geel waarvan de hoogten zich verhouden als 5 : 2 : 5 en over alles heen een gekroonde rode leeuw*.

Een tweede optie die de Raad aangaf is het versmallen én verlagen van de blauwe baan. De Valkenburgse leeuw wordt nu geplaatst in de bovenste gele baan in de broeking (dat is het derde gedeelte van de vlaglengte aan de stokzijde). Als gevolg van de plaatsing in de bovenste baan valt de leeuw in dit ontwerpalternatief iets kleiner uit dan de leeuw in het eerste ontwerp. De omschrijving van deze vlag luidt als volgt: *Drie golvende banen geel, blauw en geel waarvan de hoogten zich verhouden als 8 : 2 : 2 en in de bovenste baan aan de broekzijde een gekroonde rode leeuw* (ontwerp 2).

Een definitief besluit van de gemeenteraad van Valkenburg aan de Geul tot vaststelling van haar gemeentevlag is in het verslagjaar nog niet afgekomen.

In haar brief van 10 september 2015 vroeg de gemeente Groesbeek advies inzake een vlag voor de nieuwe gemeente **Berg en Dal**, gebaseerd op het wapen dat bij Koninklijk Besluit van 15 september 2015 aan de gemeente is verleend. In het eerste ontwerp, waar de voorkeur van de Raad naar uitgaat, worden de belangrijkste kleuren uit het wapen – zilver en rood – vertaald in een banenvlag wit en rood en worden deze banen in de broeking beladen met de leeuw en de heraldische roos uit het wapen. De omschrijving van de vlag luidt: *Twee banen wit en rood met in de bovenste baan in de broeking een rode leeuw, geel getongd, genageld en gekroond, en in de onderste baan in de broeking een gele roos, wit geknopt en gepunt*.

De Raad gaf als alternatief een variant op het eerste ontwerp, waarbij nu ook een geente doorsnijding, ontleend aan de geente dwarsbalk uit het eerste kwartier van het wapen, aan de vlag is toegevoegd. De omschrijving van deze vlag luidt: *Twee geënte banen wit en rood met in de bovenste baan in de broeking een rode leeuw, geel getongd, genageld en gekroond, en in de onderste baan in de broeking een gele roos, wit geknopt en gepunt*.

Ook ten aanzien van deze vlag was in het verslagjaar nog geen besluit bekend.

JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2015

Secretaris en medewerkers

Werkzaamheden

De eerste medewerker, drs. J.C.C.F.M. van den Borne, heeft zich met name bezig gehouden met de overheidsheraldiek en de aan de Raad voorgelegde emblemen van de krijgsmacht. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de inrichting en de toegankelijkheid van de digitale bestanden. Tevens is hij eindverantwoordelijk voor de digitalisering van het filiatieregister. De eerste medewerker is nauw betrokken bij de voorbereidingen van de modernisering van de website. Hij is, mede vanwege de Raad, lid van de redactie van *Virtus, Jaarboek voor Adelsgeschiedenis*.

De tweede medewerker, A. Gritter, heeft het filiatieregister bijgehouden en zette de gegevensinvoer in de digitale bestanden voort. De digitalisering van de toegang tot het filiatieregister heeft ook in 2016 prioriteit. De beoogde digitalisering van de inkoop via Digi-Inkoop voor de Rijksoverheid in 2016 zal een andere werkwijze met zich meebrengen. Hij is, in nauwe samenwerking met de eerste medewerker, betrokken bij de opbouw van verschillende digitale bestanden.

De wetenschappelijk medewerker, dr. C.A.M. Gietman, begeleidt inhoudelijk bezoekers van het archief van de Raad. Het betreft met name studenten en onderzoekers uit de wetenschappelijke wereld. Daarnaast verricht hij wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de Raad en vertegenwoordigt op symposia de Raad met name door middel van lezingen. Hij is eveneens redactielid van *Virtus, Jaarboek voor Adelsgeschiedenis*. Namens de Raad maakt hij deel uit van het bestuur van de Stichting Alba Amicorum en is hij betrokken bij het onderzoek naar vrouwenalba amicorum aan de Radboud Universiteit, waar drs. Sophie Reinders een proefschrift schrijft dat mede berust op bronnen in het archief van de Raad.

Symposia

De wetenschappelijk medewerker heeft op 2 april het symposium ‘Serendipiteit: de kunst van het ontdekken’ van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen bijgewoond.

Secretaris, wetenschappelijk medewerker en eerste medewerker bezochten op 3 juli in Groningen het symposium ‘Adel in Europa en Nederland in de twintigste eeuw’, dat werd gehouden ter gelegenheid van de presentatie van de bundel *Nobilities in Europe in the Twentieth Century*.

De wetenschappelijk medewerker verzorgde op 9 oktober op Kasteel Middachten de lezing ‘Het laatste voorrecht. Adel en jacht in de Noordelijke Nederlanden’ tijdens een

door de Leerstoel Historische Buitenplaatsen en Landgoederen van de Rijksuniversiteit Groningen georganiseerd symposium over de jacht in Nederland. Een uitwerking van de lezing zal in de loop van 2016 in een bundel verschijnen.

De wetenschappelijk medewerker trad op als mede-organisator van een tweedaags Nederlands-Duits symposium ‘Borgmannen en Borgmanhuizen’ over adellijke ‘borgmannen’ op 22 en 23 oktober in Nienborg (Duitsland). Hij bezocht op 29 oktober in Zwolle het symposium ‘Van West naar Oost, van stad naar platteland. Elite en adel in Nederland na 1700’ en schreef daar voor de website Historici.nl een verslag over (historici.nl/nieuws/pleidooi-voor-het-rurale-tijdvak).

Publicaties

De secretaris publiceerde in het *Jaarboek Oranje-Nassau* 2015 (liber amicorum Marieke Spliethoff) een bijdrage over ‘De koninklijke grootzegels als vorstelijke portretreeks’.

De wetenschappelijk medewerker schreef het review article ‘Adellijke schaduwwerelden in Gelderland’ voor *Virtus. Jaarboek voor voor adelsgeschiedenis* 21 (2014), dat in juni 2015 verscheen. Hij schreef voor de *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden / Low Countries Historical Review* een recensie. Daarnaast trad hij op als (eind)redacteur van de jaargang 2014 en 2015 van *Virtus*.

Media

Op 13 januari belichtte de secretaris op Radio Noord de juridische invalshoek van het thema ‘Adel in Groningen’, dat in vier middaguitzendingen in de derde week van de eerste maand van het nieuwe jaar werd behandeld. Op de andere dagen kwamen achtereenvolgens de lokale geschiedenis (Redmer Alma), de mentaliteitsgeschiedenis (Yme Kuiper) en de adel zelf (Tom Versélewel de Witt Hamer) aan bod.

Woensdag 14 januari mocht de secretaris in het vroege ochtendprogramma Wekker Wakker van Omroep Max op Radio 5 de zich aan het water ontworstelende leeuw verdedigen, die uit het nieuwe logo van de Provincie Zeeland dreigde te verdwijnen. In de lokale politiek was commotie ontstaan over dit voor Zeeland zo kenmerkende heraldisch symbool.

De wetenschappelijk medewerker bracht in augustus en september advies uit met betrekking tot de documentairereeks ‘Ridders van Gelre’ voor TV Gelderland.

Aanwinsten Collecties

De collecties van de Raad konden worden aangevuld met enkele bijzondere aanwinsten. Voorzitter drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije schonk op 2 april 2015 een vermoedelijk uit de vroege negentiende eeuw daterend, zeven kleine katernen tellend manuscript. De inhoud van het manuscript, dat de indruk wekt onvolledig te zijn, betreft stichtelijke en opvoedkundige onderwerpen. R.D. van Haersma Buma

schonk een Van der Palmbijbel uit 1825, opgedragen aan jonkheer J.N. Tjarda van Starckenborg(h) door zijn grootvader J.N. Talma, en een bijbel (1851) en psalmboek (1840) uit het bezit van jonkheer A.W.L. Tjarda van Starckenborgh.

Bladzijde uit het manuscript 'Genealogieën van Nederlandsche Geslachten' van Maximiliaan Louis van Hangest Baron d'Yvoij van Mijndrecht

Op 30 april kon de Raad, mede dankzij de genereuze steun van de Ridderschappen van Utrecht en Gelderland en het Fonds A.H. Martens van Sevenhoven overgaan tot aankoop van het manuscript 'Genealogieën van Nederlandsche Geslachten'. Bijeenverzameld en Zamengesteld door Maximiliaan Louis van Hangest Baron d'Yvoij van Mijndrecht, in leven opperschenker van Zijne Majesteit. Lid van den Hoogen Raad van Adel enz.' M.L. van Hangest baron d'Yvoij (1753-1831), heer van Mijndrecht en lid van

de Hoge Raad van Adel van 1814 tot aan zijn dood, was een bekend heraldicus, die zijn faam ontleende aan de aantekeningen die hij maakte van heraldische voorstellingen op grafmonumenten, rouwborden en kerkranken – kort voordat de kerken tijdens de Bataafse Revolutie hiervan werden gezuiverd. Dit nieuwe verworven manuscript bevat genealogieën, kleine wapenafbeeldingen in kleur en afschriften van historische documenten betreffende 36 Utrechtse geslachten. Het ingebonden manuscript vormt een waardevolle aanvulling op drie andere manuscripten van D'Yvoy in de collectie van de Raad: twee delen met genealogieën van Utrechtse geslachten en één deel met kwartierstaten van Europese vorsten.

Daguerreotypieën uit het familiearchief Beelaerts van Blokland. Links Egbert François Marie van Gorkum (1821-1872) en Willem Frederik van Gorkum (1823-1882), rechts Henriëtte Susanna de la Bassecour Caan (1823-1889)

Bibliotheek

De bibliotheek werd aangevuld met recente Nederlandse en buitenlandse studies op de terreinen van adelsrecht, adelsgeschiedenis, genealogie en heraldiek. Er vonden geen aankopen van bijzondere oude drukken plaats.

Collecties

Secretaris, wetenschappelijk medewerker en oud-secretaris hebben op 17 november 2015 een deel van het archief Clifford Coq van Breugel aan een verkennend onderzoek onderworpen uit de nalatenschap van jonkheer mr. dr. R.J. Clifford Cocq van Breugel. Het betreft waardevolle aanvullingen op de reeds gedeeltelijk aanwezige archieven Van

Nagell en Clifford Cocq van Breugel. De Raad is in gesprek met de erfgenaam over een eventuele overdracht van het archief.

Beheer en dienstverlening

In opdracht van de Hoge Raad van Adel werden door het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam twaalf daguerreotypieën gerestaureerd die deel uitmaken van het in 2007 door de Raad verworven familiearchief Beelaerts van Blokland. De daguerreotypieën worden gedateerd tussen omstreeks 1840 en 1865. De afgebeelde personen behoren tot de families Kneppelhout en Van Gorkum en zijn in het familiearchief terechtgekomen door het huwelijk van jonkheer mr. Gerard Jacob Theodoor Beelaerts van Blokland (1843-1897) en Johanna Maria Kneppelhout van Sterkenburg (1851-1923), dochter van mr. Karel Jan Frederik Cornelis, heer van Sterkenburg en Hoekenburg, en Lydia Julia Maria van Gorkum.

Afbeeldingen van de daguerreotypieën zijn inmiddels digitaal raadpleegbaar via de website van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie. De restauratiekosten werden gesubsidieerd door de Stichting der Heerlijkheden Oosterland, Sirjansland en Oosterstein.

Ten behoeve van de tentoonstelling Ridders van Oranje, die van 10 maart tot en met 31 mei in Nationaal Museum Paleis Het Loo te Apeldoorn werd gehouden, gaf de Raad uit zijn archief ontwerptekeningen in bruikleen van de Militaire Willemsorde en de Orde van de Nederlandse Leeuw, die de Koning in 1815, na advies van de Hoge Raad van Adel, heeft ingesteld.

Voor een tentoonstelling over de Amsterdamse kunstenaar Dirck van Santen vroeg de Universiteit van Amsterdam enkele manuscripten op van de zeventiende-eeuwse genealoog Pieter van Brederode van Wieringen. De expositie werd gehouden van oktober 2015 tot en met februari 2016 in de Universiteitsbibliotheek door de Afdeling bijzondere collecties.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan en betrekking hebbend op de volgende onderwerpen: zaken van algemene en huishoudelijke aard, adelszaken, waaronder ridderlijke orden, genealogie, heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, vlaggen, filiatierregister, burgerlijke stand en naamsveranderingen.

Er werden 152 bezoeken aan de studiezaal geregistreerd. Een delegatie van het Historisch Centrum Overijssel die als onderdeel van een personeelsuitje op 8 mei een bezoek aan de Raad bracht, was de enige groep die de Raad bezocht.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 6 april 2016.

(w.g.) J.R. de Savornin Lohman, voorzitter

(w.g.) M.R.M.M. Scheidius, secretaris

HOGE RAAD VAN ADEL

Instelling en taken

De Hoge Raad van Adel is ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10. De Wet op de adeldom van 10 mei 1994 (Staatsblad 360) regelt de samenstelling en bevoegdheid van de Raad. Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) adviseert de Raad:

- de minister van Algemene Zaken over naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie over ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

Raad en Secretarie

Voorzitter	jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (2015)
Leden	jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002)
	mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005)
	drs. R.M. barones van Pallandt (2010)
	mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt (2012)
Secretaris	mr. M.R.M.M. Scheidius (2015)
Eerste medewerker	drs. J.C.C.F.M. van den Borne
Tweede medewerker	A. Gritter
Wetenschappelijk medewerker	dr. C.A.M. Gietman

Bezoekadres

Nassaulaan 2-b
2514 JS DEN HAAG

Postadres

Postbus 16325
2500 BH DEN HAAG

Bezoek op afspraak. De studiezaal is geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur.

Telefoon	070-3614281	E-mail	info@hogeraadvanadel.nl
Fax	070-3631712	Internet	www.hogeraadvanadel.nl

